

Artima Elenos Ferrante ir Natalios Ginzburg kūrybos dvasiai.
FINANCIAL TIMES

ROMANAS

Beatrice Salvioni
NELABOJI

baltos lankos

Beatrice Salvioni

Nelaboji

romanas

Iš italų kalbos vertė Lina Gaučytė

baltos lankos

Nelaboji vaikščiodavo centro gatvėmis iškėlusi smakrą, kojas, apautas nudėvėtomis basutėmis, vilkdama per akmenukus, o greta jos žingsniuodavo du už ją vyresni berniukai. Jai einant pro šalį, moterys pro sukąstus dantis iškošdavo „teapsaugo-musdievas“ ir paskubomis persižegnodavo, o vyrai nusispjau-davo ant grindinio. Tada ji skardžiai nusikvatodavo, iškišdavo liežuvį ir nusilenkdavo, tarytum dėkodama už įžeidimus.

Juodutėliais plaukais – taip kreivai nurėžtais, kad atrodė, jog naudotas dubenėlis ir didžiulis mėsos pjaustymo peilis, – ir tamsiomis kaip katino akimis, lanksčiomis, plonomis kati-niškomis kojomis, ji man atrodė gražiausias kada nors regėtas sutvėrimas.

Pirmą kartą ji į mane prabilo praėjus keturioms dienoms po to sekmadienio, kai mūsų žvilgsniai trumpai susitiko prie akmeninių tilto turėklų.

Buvo 1935-ųjų birželio 6-oji, Šventojo Džerardo šventė. Aikštė priešais nedidukę bažnyčią, jos kiemas, arkos ir bal-konai buvo išpuošti juostomis ir girliandomis, žmonių prisi-rinko kaip per Velykas. Visi ėjo procesijoje pagerbti šventojo kūno, persižegnodavo ir pabučiavę pirštus juos priglausdavo

prie stiklinio karsto, kuriame gulėjo aukso spalvos rūbais ap-
rėdytas skeletas, o tada grįždavo į aikštę įkvėpti oro.

Varpai dejavo, o debesys buvo pritvinkę karščio. Po por-
tikais ir vidiniame kieme augančių šilkmedžių pavėsyje gatvės
prekeiviai pardavinėjo saldainius ir alavinius žaislus, greta
veikė ir šaudymo į taikinį paviljonas. Vaisių ir daržovių pre-
keivis ponas Tresoldis susinėręs rankas stovėjo už vyšniomis
nukrauto prekystalio ir laukė pirkėjų. Jo žvilgsnis buvo suktas,
nuo jo trenkė drėgnais rankšluosčiais. Didžiuliais delnais įsi-
rėmęs į prekystalį, jis rėkė: „Vyšnios, vyšnios – po tris liras
už krepšelį!“ Jo sūnus Nojus, kurio veide liko tėvo įtūžio pėd-
sakų, krovė medines dėžes palei kolonas. Jo marškinių ran-
kovės buvo paraitytos virš alkūnių kaip suaugusio vyro, nors
jis tebuvo trejais metais vyresnis už mane ir dar nebuvo baigęs
mokyklos. Žmonės kalbėjo, kad vaisių pardavėjas niekada ne-
mylėjo sūnaus. Tai patvirtino ir jam parinktas vardas. Nojus
gimė tą lapkritį, kai patvino Lambras. Iš krantų išsiveržusi
upė griovė tiltus, tvindė rūsius. Gimdamas jis atėmė motinai
visą kraują ir liko vienas išsigelbėjęs – lyg Nojus, išgelbėjęs gy-
vulius, bet pamiršęs žmones, kuriuos potvynio metu apleido
Viešpats.

Šventojo Džerardo dieną kaitra buvo įžūli, alino visus ir
tarsi tyčia išryškino miestelio moterų skirtumus. Vienos ga-
lėjo sau leisti baltas pirštinaites ir šilkinės žirneliais margintas
sukneles su kelius dengiančiu sijonu, o kitos ir per vestuves, ir
per Pirmosios Komunijos šventes vilkėdavo tą pačią rudeninę
suknelę, tinkančią visiems metų laikams. Buvo ir tarnaičių –
vilkinčių uniformas, nešinių pirkinų krepšiais, – jos rankose

laikė sąrašus ir sparčiai eidavo kita gatvės puse, prekystalius apžvelgdamos iš tolo.

Mano motina laikė mane už rankos. Ji buvo užsidėjusi rausvai lakuotą standžią šiaudinę skrybėlę su kaspinu, kuris vis plakėsi jai į skruostą. Galanterijos krautuvėje ji nusipirko papjė mašė vyšnių kekes ir vielutėmis jas įpynė į šiaudus. Mama troško, kad kitos moterys jai pavydėtų, ypač tos, kurios palei prekystalius sukinėjosi be galvos apdangalo ir galėjo tik žvilgčiojo į vyšnius – jų krepšelis joms buvo pernelyg brangus.

Mano motinai nepakako dėmesio iš darbininkų žmonių, ji šypsojosi ir jų vyrams. O tėvas, švarku apsigaubęs pečius, stovėjo prie šaudymo į taikinį paviljono. Greta jo ponas Kolombas alaviniu šautuvu taikėsi į siluetus, visi su juo sveikinosi, iškeldami ištiestą ranką atlenktais pirštais. Tėtis laikė skrybėlę rankose ir krapštinėjo ją nagu. Ponas Kolombas stengėsi pataikyti į metalinius siluetus ir buvo toks susikaupęs, tarsi šaudytų tikrame kare, o ne šiaip į taikinį. Jis vilkėjo juodus marškinius, kurie ties širdimi buvo nusagstyti medaliais, ir kartkartėmis nykščiu vis paliesdavo ženklelį su vėliavos spalvomis ir Nacionalinės fašistų partijos akronimu, lyg norėdamas įsitikinti, kad jis laikosi tiesiai.

Netoliese, priešais konditerijos prekystalį, nuo kurio dvelkė medumi ir blyneliais, stovėjo ponas Fosatis – nykščius susikišęs už diržo, apsirengęs senais, pažastų srityse pageltusiais marškinėliais. Jis kvatojo ir rodė šaudymo į taikinį pusėn, kur buvo susirinkęs būrys vyrų, jau įraudusių nuo vyno. Jis nuolat kartodavo, kad Kolombas prikišo nagus prie mirusiųjų karstų ir prisirinko tų medalių, kuriuos esą užsitarnavęs kažin

kokiuose mūšiuose, bet daugių daugiausia jie tebuvę šeštadienių varžybų prizai arba seneliams priklausiusios relikvijos. Nieko verti. Jis sakydavo, kad Kolombas tėra karą žaisti nekantraujantis vaikas, tikro šautuvo nė akyse neregėjęs. O Kolombas kalbėjo, kad Fosatis su taika moka elgtis tik vienu būdu: išplempia ją su lambrusku „Šventojo Džerardo“ tavernoje, o paskui išvemiam už malūnų. Tai žinojo visi, net mes, vaikai, – juk tai, kas vykdavo svetimose šeimose, buvo mėgstamiausia sekmadienio pietų tema, kai susirinkdavo svečiai ir prie stalo tekdavo išsėdėti iki galo, nes reikia „gražiai elgtis“.

– Ar nupirksi man vyšnių? – truktelėjau motiną už rankos ir parodžiau į pono Tresoldžio prekystalį.

– Juk puikiai žinai, ką pasakė tavo tėvas.

Tavo tėvas. Kai kas nors pasielgdavo ne taip, kaip ji norėdavo, kai reikėdavo pasakyti „ne“ ar išreikšti apgailėstą, atsakomybė visada atsidurdavo kieno nors kito rankose. „Tavo tėvas sako, kad šiemet nevažiuosime atostogauti“ arba „Tavo tėvas nori, kad apsieitume su viena tarnaitė.“ Aš taip pat pavirsdavau tik „tavo tėvo dukra“, kai reikėdavo nubausti, tarsi būčiau neįtikusi dovana, kurią norisi nugrūsti į tolimiausią spintos kampą ir pamiršti, kad ją turi.

– Ar galiu nors pasižiūrėti?

– Į vyšnias? Gerai. – Motina paleido mano ranką. – Bet elkis gražiai. Nieko neliesk.

Ji pasitaisė dailiai sušukuotus ir po skrybėlaite smeigtukais susegtus plaukus ir nuėjo šaudymo į taikinį pusėn. Priėjusi prie mano tėvo ir pono Kolombo, sustojo. Ponas Kolombas pakėlė žaislinį šautuvą ir tarė:

– Ponia Strada, ar norėtumėte, kad jums ką nors laimėčiau?
Suriečiau pirštus ankštuose batuose ir sugniaužiau kumščius. Mano motina nusijuokė, prisidengusi burną ranka. Ponas Kolombas tarsi netyčia palietė jos klubą. Jo pirštai švelniai slystelėjo jai per alkūnę. Atsigręžęs pažvelgė į mane. Suraukė antakius – tarsi Musolinis tame klasėje kabančiame portrete. Ir nusišypsojo. Jutau jo žvilgsnį ir sustingau. Pasileidau tekina, gerklėje strigo gėda.

Sustojau per kelis metrus nuo pono Tresoldžio prekystalio. Traukė krepšeliai, pilni juodų, žvilgančių vyšnių, tačiau laikiausi atokiai – vaisių pardavėjo prisibijojau. Stovėjau rankas sukryžiuavusi už nugaros bažnyčios stogo metamame šešėlyje, o galvoje sukosi motinos žodžiai: nieko neliesk.

– Ką veiki? Dairaisi į vyšnias? – mintis nutraukė balsas už nugaros, kimus it varno kranksėjimas.

Ten stypsojo Nelaboji. Stovėjo nugara atsirėmusi į sieną su aprupėjusia šventojo Džerardo freska ir mane nužiūrinėjo. Jos apskurusios suknelės kišenės buvo prigrūstos akmenukų.

Man užėmė kvapą, o žemė staiga ėmė slysti iš po kojų. Dar niekada nebuvo buvusios taip arti viena kitos.

Nuo jos dvelkė upe. Veidą bjaurojo baltas randas, nuo panosės vingiuojantis lūpų link, ir rausva, blizganti dėmė, nuo smilkinio nusidriekusi per visą skruostą iki smakro.

– Ką-ą? – paklausiau ir susigėdau suvokusi, kad mikčioju, kaip anuomet, kai buvau maža ir turėdavau mintinai išvardyti abėcėlę, o vienuolės mano klaidas taisydavo lazdele per pirštus.

– Į vyšnias, – pasakė ji. – Nori jų?